

טעימה רוחבית נדירה מיצירתו של מתרגם

השירים שמתרגם רמי סערי ב"הקול של כל העולמות" מצליחים להבקיע דרך התכלת העזה של העברית והקיץ הישראלי, ולהביא את הכפור ממחוזות רחוקים

אמיר בקר

31 ביולי 2014

חובבי היין נוהגים לערוך ערבי טעימה, שבהם הם משווים בין סגולותיהם של יינות שונים, נהנים מעושר הטעמים ובני הטעמים שמתבלטים במיוחד בבחינה השוואתית שכזאת, ומוצאים את היינות שנושאים חן בחכם. ידענים גדולים יותר, בעידודם של משווקי תרבות היין, אינם מסתפקים בתענוגות פשוטים ומוסיפים להם נופך מדעי של בקרת מדגם והפרדת משתנים. כך, למשל, מתקיימת טעימה "אנכית", המשווה בין שנות בציר שונות של אותו סוג יין, וטעימה "אופקית", המשווה יינות שונים מאותה שנת בציר, ולמהדרים ינעם.

גם קובצי שירה מאפשרים לנו להשוות בין ניחוחות פואטיים שונים; להתרשם מן הקירבה והריחוק בין תקופות שונות ביצירתו של משורר, בין משוררים שונים בני אותה תקופה, ולפעמים גם בין שירים שסובבים סביב נושא דומה, נאספו ממשוררי העולם והועברו ללשונו. אך נדיר מאוד לזכות בטעימה רוחבית מיצירתו של מתרגם, שבחר והצליח להעביר אלינו שירה בתרגום ישיר ממבחר של שפות רחוקות. כך קורה עכשיו במבחר של כתב העת "הליקון" שערכו דרור בורשטיין וינתן ברג.

רמי סערי הוא משורר, מתרגם ובלשן, המתרגם לעברית שירה ופרוזה מן השפות הבאות (בסדר אלפביתי): אלבנית, אסטונית, הונגרית, טורקית, יוונית, ספרדית, פורטוגלית, פינית וקטלאנית.

קובץ התרגומים "הקול של כל העולמות" מכיל מבחר מתרגומיו לשיריהם של כ-40 משוררים ומשוררות, ידועים וידועים פחות, שכתבו בתשע השפות.

"קול השֵלֵג כְּקול לְחֵם טְרוֹי/ והאור צלול כְּמַבֵּט אֲנָשִׁים אַחֲדִים, / ואני חושב על הַלֵּחֵם ועל הַמַּבְטִים/ בעודי הולך על פְּנֵי השֵלֵג. // היום יום ראשון ונראָה לי/ שהבֵּקֶר אינו רק על פני האֲדָמָה/ אלא שהוא גם נִכְנָס בְּרִכּוֹת לַחֲיִי. // אני רואָה את הַנְּהָר כמו פְּלִדָּה כְּהָה/ יוֹרֵד מוֹקֵף בְּשֵׁלֵג. / אני רואה את הַאֲטָד: עֲנָבָה אֲדָמָה יוֹקֵדָת, / פְּרֵי הַבָּר של ינואר. / וחֶרֶשׁ האֲלוֹנִים, על אדמה חרוֹקָה, / מחזיק מעמד ומתְרִיס בְּשֵׁקֶט". זה השיר "חורף", של אנטוניו גַּמּוֹנְדָּה הספרדי, שמצליח להבקיע דרך התכלת העזה של העברית והקיץ הישראלי, ולהביא את השלג החורק אל מתחת לרגלינו.

מרתק להשוות בין שלגי ספרד לחופי פינלנד שרושמת בשבילנו סירקה טורקה, המשוררת הפינית. כמו ההולך בשלג, גם היושב על החוף בשירה של טורקה מביט בנוף סביבו, בעוד אנו קשובים לנופו הפנימי.

"הגבר יושב על החוף. כבר אין לו/ שום תקנה. גם לי לא, / אבל מבדל לעולם, מעבר למרחקים/ אני סוף כל סוף מרכינה את ראשי/ ונחה מול לבך הטוב. // הגבר יושב על החוף, שותה כהל חזררים, שופך/ לגרוננו מרקחה אדמה, / מקשיב לצפור הפצועה, איך היא שוחה/ במעגל, גוררת את כנפיה ומתאוננת/ לגמרי בשקט ולעצמה". אודם פרי האטד והמרקחת האדומה של פירות החוזר, החורש המתריס בשקט והציפור המתאוננת בשקט, כולם דוברים אלינו בקולותיה השלובים של השירה משני קצותיה הרחוקים של אירופה.

ועוד זן נפוץ ברחבי אירופה, או לפחות היה נפוץ בעבר: היהודים. הנה שירו של אדם נאדז'די ההונגרי, "בית קברות יהודי": "עכשו לצלל, והוא איננו. להכנס. חצץ. כובע. אותיות. שמות מצחיקים. / צפופות, אפלו בעולם הבא/ הם חיים תקועים אחד בתחת של השני. / חיים. אני משקה את הפרח הרועד/ כעלה נדף, שמישהו שתל כאן/ בחסר אונים. מי בכלל בא הנה? /... / אתה רואה, עדיין איני יכול לשאת את אור השמש, / וגם אין לי אף פעם מספיק ממחטה, אני/ יודע, יודע, יודע, יודע/ מה חשבת, לעזאזל, שאעשה תקון?"

ואילו שירו של יאן קפלינסקי האסטוני, "דודתי הכירה אותם", מתחיל כבחינה מטפיזית של זיכרונות מן המתים היהודים, ומסתיים בקשר פיזי לשרידיהם. "דודתי הכירה אותם היטב. אני איני יודע/ עליהם מאומה פרט לשמותיהם ולזכרונות הזולת: / פחחים, רוכלים, עורכי דין, רופאים: / גנס, מיכאלזון, איצקוביץ', גולקוביץ' /... / אבל הם, שהדודה פגשה ברחובות טרטו הכבושה/ וכוכב מששה צהב לחזם, שאתם שוחקה/ ... / אינם כאן, הם מפזרים/ על פני קברים, שוחות ובורות בלי שם/ ... / ומי מהם עוד אולי מרחף/ כחלקיק אפר באויר וטרם נחת לפי שעה/ על פני האדמה. אני חושב/ שאלו הייתי פיזיקאי, הייתי רוצה לחקר את העפר, / את כל מה שמרחף באויר, רוקד בחלקיקי השמש, נכנס לפה ולעינים, חודר לקרח של גרינלנד /... / אולי פעם אפגש אתכם בעין המיקרוסקופ, / יצחק, מרדכי, שרה, אסתר, שולמית/ ואת כל השאר שהייתם. אולי גם היום נשמת/ לתוכי משהו מכם באויר האביב המשכר הזה".

אם נפנה מבטנו קדימה באופטימיות, נמצא תוחלת בגשרים ארוכים ומלהיבים, שנמתחים על פני העולם במחוות שיריות של משוררים לתרבויות וארצות רחוקות. אאוחנוו מונטחו, יליד ונצואלה, כותב בספרדית על איסלנד. "האם יש דבר גורלי יותר מן התשוקה/ לנסע לאיסלנד ולספר באגדותיה, להתרוצץ בה בין ערפל לערפל? // השמש הזו של ארצ/ היוקדת כל כך /... / אותה סתירה משנית של חפוש אחר שלג שיטמן בחבו את חמו".

דרור בורשטיין, מעורכי הקובץ, מתייחס למעללים פואטיים בינלאומיים אלה בפתח דבר חכם ומעשיר הראוי לציטוט: "המחוות הללו מפילות, ולו לכמה רגעים, את כל גבולות העולם, את כל מגדלי השמירה ועמדות ביקורת הדרכונים. מעשה התרגום והשירה הופכים להכרזות של שלום".

"הארץ", ספרים

<https://www.haaretz.co.il/literature/poetry/premium-1.2389208>